

**ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД
У ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ:
ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***

27 ТРАВНЯ 2021 РОКУ

могутнім дорослим, до дистанціювання, відособлення загалом. Кордони таких клієнтів між «зараз» і «після» дуже розпливчаті, що спричинює переживання подій минулого як частину (контекст) теперішнього [2].

Висновки. Випробування для терапевта полягає в тому аби зберегти власну життєдайність на протязі болючого переповідання клієнтом історій (наративів), залишатися одночасно спостерігачем і учасником дій терапевтичного процесу, особливо у моменти сильного прагнення до повторень травматичного минулого досвіду клієнта.

Література:

1. Каплан Г. И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2 т. Т. 2. Пер. с англ. М.: Медицина, 1998. 528 с.
2. Кернберг О. Ф. Тяжелые личностные расстройства: Стратегии психотерапии. М.: Независимая фирма «Класс», 2001. 464с.
3. Моховіков О.М. Криза і травма в клінічній гештальт-терапії: навчальний посібник. Ред.-упор. Є.Гончарук. Львів: Гельветика, 2020. 120с.
4. Bowlby J. The making and breaking of affectional bonds. London, Sage Press, 1979. 224р.

Калашникова Людмила Володимирівна
Центральноукраїнський державний
педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
старший викладач кафедри практичної
психології

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Постановка проблеми. Сьогодення поставило перед вищою школою України завдання створити сприятливі умови для формування не тільки гармонійно розвиненої, толерантної, національно свідомої, але й конкурентоспроможної особистості, яка має бути підготовленою для успішного виконання певної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх психологів в оновлених економічних, політичних та соціокультурних умовах має бути спрямована на цілеспрямоване формування професійної компетентності, під якою розуміють інтегральну характеристику майбутнього фахівця, що включає рівень усвідомлення професійно важливих знань, сформованості умінь та навичок; готовності до успішної реалізації професійних функцій; здатності розв'язувати професійні задачі в реальному житті та ефективно взаємодіяти з навколишніми.

Мета роботи полягає в узагальненні поглядів науковців на сутність поняття професійної компетентності майбутніх психологів та особливості її формування під час навчання у вищих навчальних закладах.

Викладення основного матеріалу. Професійна компетентність як наукова проблема стала предметом активного вивчення починаючи з 90-тих років минулого століття. Так, у документах ЮНЕСКО саме компетенції розглядаються як бажаний результат освітнього процесу. Особлива увага надається розкриттю сутності ключових компетенцій, що необхідні для успішного навчання та здійснення в майбутньому професійних функцій.

У психології різноманітні аспекти професійної компетентності вивчали І.Р. Алтуніна, М.М. Ахметова, І.Ю. Белова, В.М. Грищенко, А.К. Маркова та інші науковці.

Аналіз наукової літератури дозволив виділити щонайменше три підходи до розуміння сутності поняття професійної компетентності. Представники першого підходу трактують її як інтегральну характеристику, що включає стійкі якості особистості, які реалізуються в професійній діяльності й здатні зробити її успішною. Подібною позиції дотримуються І.Ю. Белова, О.І. Гура, М.А. Чошанов та інші вчені. Так, Н.В. Судденкова розглядає професійну компетентність як сукупність взаємопов'язаних компетенцій, що відображає теоретичну й практичну підготовленість спеціаліста до професійної діяльності, містить особистісні й професійні здібності людини, які визначають успішне виконання індивідом власної професійної місії. Поруч із знаннями, уміннями та навичками дослідниця наголошує й на актуальності наступних особистісних характеристик - ставлення до себе та професійної діяльності, сформованість моральної позиції [4, с.8].

Відповідно до другої позиції, професійна компетентність розуміється системою компетентностей. Подібною думки дотримуються К.Я. В'язіна, Ю.М. Ємельянова, Е.Ф. Зеєр та інші вчені. Зокрема, І.О. Зимня виокремлює три групи ключових компетентностей: 1) компетентність щодо себе як особистості, як суб'єкта життєдіяльності; 2) компетентності щодо взаємодії з навколишніми; 3) компетентності щодо діяльності в усіх її видах та формах [1]. Близькою є позиція В. Ландшеєра, який пропонує розглядати наступні компоненти професійної компетентності як системи: 1) соціальна компетентність – готовність до сумісної діяльності та співробітництва з навколишніми, до прийняття власної відповідальності за результат здійсненої роботи, володіння прийомами професійного навчання; 2) спеціальна компетентність – готовність до самостійного виконання певної діяльності, уміння успішно розв'язувати типові професійні завдання, оцінювати результати власної діяльності, самостійно розвиватися та самовдосконалюватися; 3) індивідуальна компетентність – готовність до постійного підвищення кваліфікації та успішної самореалізації в професії, здатність до професійної рефлексії, подолання професійних криз та деформацій.

Згідно третього підходу, професійну компетентність складають професійно-технологічна підготовленість та ключові компетенції [3, с.37-38]. Ідеться про технології та ключові компетенції, під якими розуміють знання, уміння, навички, особистісні якості та здібності, що виявляються фахівцем під час здійснення професійної діяльності. Вивченням ключових компетенцій займалися І.Г. Агапова, І.О. Чебанна, А.В. Хуторський та інші науковці.

Узагальнюючи основні положення розглянутих підходів щодо розуміння сутності професійної компетентності можна констатувати, що розглядаючи формування професійної компетентності в ролі основної задачі, яка стоїть перед вищою школою, науковці наголошують на необхідності переорієнтувати освітній процес з процесу на результат, який має розглядатися з позицій суспільства, забезпечення ефективної конкурентоспроможності майбутніх фахівців та розвитку їх самостійності під час успішного вирішення професійних задач. Не розходяться погляди дослідників і з приводу того, що професійна компетентність є складним системним утворенням. Саме тому під час освітнього процесу необхідно створювати сприятливі умови для усвідомлення майбутніми фахівцями професійно важливих знань, умінь і навичок та активного використання набутого досвіду на практиці. Залучаючи студентів до дослідницької роботи, викладачі розвивають їх творчий потенціал. Крім того необхідно повсякчас цілеспрямовано впливати на мотиваційну сферу студентів, з метою підсилення мотивації до професійної діяльності та самовдосконалення. Ідеться про дієвість науково-педагогічного, гностичного, самоосвітнього та діяльнісного аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що особливості проходження професійної підготовки майбутніх психологів та шляхи вдосконалення цього процесу вивчали С.Д. Максименко, В.Г. Панок, П.І. Пов'якель, Н.В. Чепелева, Т.С. Яценко та інші українські психологи, які однією із умов успішного професійного становлення майбутнього психолога розглядали цілеспрямоване формування під час освітнього процесу як професійних, так і особистісних якостей, які в майбутньому допоможуть їм успішно виконувати професійну діяльність, яка розгортається в системі «людина-людина».

Проблемою дослідження професійної компетентності психолога опікуються Ю.В. Варданян, В.М. Карандашев, Н.В. Чепелева та інші. В основу подібних наукових доробок покладено щонайменше дві наукові тенденції: перша пов'язана із вивченням своєрідності професії психолога, друга – з дослідженням професійного профілю психолога, до якого входять особливості психічної сфери, система внутрішніх психічних станів, ділові та особистісні якості, що лежать в основі успішної діяльності психолога. А.К. Маркова обґрунтувала своєрідність моделі праці психолога. Основною особливістю професії психолога є її гуманістична спрямованість. С.Д. Максименко та інші вчені розробили професійний профіль практичного психолога.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що найчастіше, професійна компетентність психолога розглядається науковцями як єдність досвіду (знань, умінь і навичок), здібностей особистості та професійно важливих якостей. Як справедливо вказує В.М. Карандашев, для успішного виконання професійних функцій, психолог повинен мати не тільки глибокі та системні знання з навчальних дисциплін психологічного циклу, але й з інших наукових галузей, що лежать в основі його світогляду. Успішність взаємодії психолога з клієнтом залежить і від сформованості його професійних умінь. У першу чергу йдеться про досконале володіння психологічним інструментарієм, прийомами та технологіями професійної діяльності. Сформовані професійні навички дозволяють психологу успішно виконувати свою роботу. Поруч із цим, автор наголошує й на актуальності наступних особистісних якостей – прояв творчості, активний пошук нових ідей та інноваційних технологій, розвиток ініціативності та комунікабельності [2]. Крім того, психолог має бути стресостійким, стриманим, цілеспрямованим, толерантним, чуйним, самокритичним, мати адекватну самооцінку, здатним до самоаналізу та самоконтролю, прагнути до самовдосконалення, бути готовим допомогти навколишнім та брати на себе відповідальність.

Висновки. Узагальнюючи погляди науковців на сутність професійної компетентності психолога, можна констатувати, що науковці розглядають цей феномен як складне психологічне утворення, яке включає, з одного боку єдність теоретичної та практичної готовності майбутнього фахівця до успішного здійснення професійної діяльності, а з іншого – здатність виконувати цю діяльність.

Як засвідчує практика, з метою формування професійної компетентності у психологів під час навчання у вищих навчальних закладах, поруч із діяльнісним підходом доцільно використовувати компетентнісний (Е.Ф. Зеєр, Л.М. Карамушка, А.К. Маркова, О.Я. Савченко та ін.), особистісно орієнтований (В.В. Рибалка, Н.В. Чепелева та ін.), діалогічний (Г.В. Дьяконов, І.В. Михайлюк та ін.) та екофасилітативний (П.В. Лушин).

Література:

1. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалиста, 2004. 40 с.
2. Карандашев В.Н. Психология: введение в профессию. Москва: Смысл, 2000. 288 с.
3. Новиков А.М. Профессиональное образование. Москва: ЭГВЕС, 1997. 258 с.
4. Судденкова Н.В. Формирование профессиональной компетентности специалиста в правовой сфере в сууз: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 Общая педагогика, история педагогики и образования. Казань, 2007. 18 с.